

PORTRET TEDNA: MEHMEDALIJA ALIĆ, slovenski Srebreničan, ki je odprl hudojamsko morišče

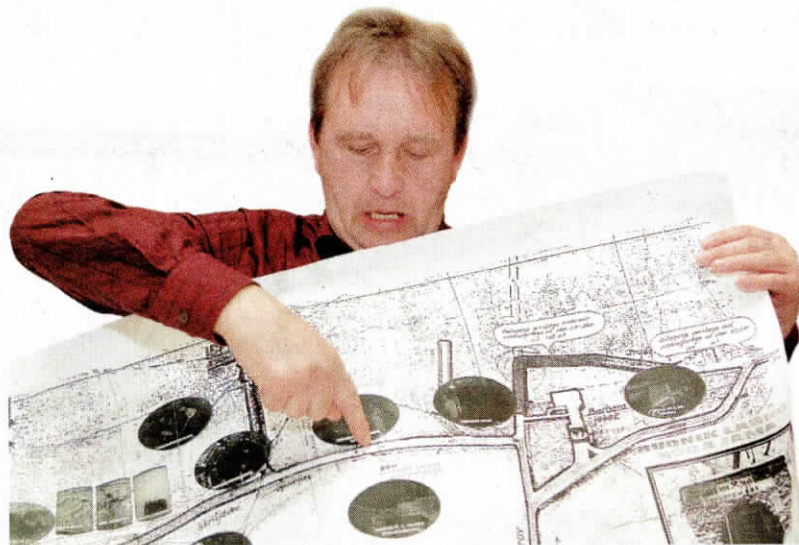
Eden pa ima ime. Mehmedalija Alić.

VANESSA ČOKL

"Po 21 letih sem le dočakal pokop tudi drugega brata, gluhonemega. Zdaj sta našla mir eden ob drugem. In jaz z njima," zabeleži na facebook 11. julija letos, ko je v Srebrenici še en obletniški dan žalosti. In kljub vsemu tudi dan zadoščenja. Prvega brata so pokopali 2008. Od julija do julija sorodniki od velikosrbske miloševićevske vojske ubitih v devetdesetih upajo, da v množičnih grobiščih, sprti odkrivanjih, prepoznajo, sestavijo svoje drage, da jih lahko pokopljejo v Potočarih. Mestu mrtvih.

Dva brata mu je kmalu po startu vzelo brezglavo divjanje vojne v Bosni sredi devetdesetih. Njihova hiša v Srebrenici, v Potočarih, je bila v epicentru groze, na kraju nepojmljivega zločina. Poldrugo desetletje od tedaj, ko je sejala ta brezumna smrt, je po spraji z ruskim ovratnikom dešifriral mrtvega moža svoje gluhoneme sestre. V Sloveniji Mehmedalija Alić živi desetletja, sem je prišel kot mlad fant rudariti, tu ima družino, tri otroke, danes še vnuke. S srcem pa je vsak dan, vsak trenutek, vsak trenutek bolj, s svojimi v Bosni. S pokojnimi. In živimi. To jesen jim je ob zeleni Drini v Srebrenici zgradil nogometno igrišče. S svojimi rokami ga je potegnil iz napol divje narave, da bi mladina imela vsaj nekaj perspektive v ne živni ne mrtvi Bosni. Nenehno ga preganja, da je imel več sreče od onih, ki jih je vzela brezumna balkanska vojna pred dvajsetimi leti. Nepovratno je zarezala v njihovo familijo.

Kakor pred sedmimi ena od slovenskih hudih jam. Huda Jama pri Laškem. Leta 2009 prehuda, da bi bili vsi mrtvi v brezpravnem bratomorju 1945. dočakali osvoboditev iz ječe rudniškega rova. Mehmedalija Alić, vodja rudarskega dela v jami, jih je tisto pomlad osvobodil enajstih pregrad. Prvopristopnik. "Vsi so še vedno v jami," po dveh letih s solzami v očeh na svojih slovensko-bosanskih meridianih zre v daljavo. V strahu, da niti po vsem tem času ne bodo odrešeni. Človek, razočaran sklone nad jamske karte, ki jih je bil izrisal s filigransko natančnostjo, še zmeraj ni nič vreden. "Na žalost se do danes ni premaknilo nič, celo še naprej se na ta račun okoriščajo. Vem, da je še vedno nekaj dobrih ljudi, toda jaz mnogim več ne zaupam," se iztrga iz



molka razočaranega to pomlad, ko začnejo iz vladne komisije za prikrita grobišča pa iz predsedniške palače signalizirati, da bi se moglo po vsem izgubljenem času kmalu le nekaj premakniti. Ko ta četrtek na mariborski Dobravi tiho pride do groba, ki pred njegovimi očmi postaja zadnje počivališče za zdaj zadnjega izkopanega v Hudi Jami, 778. ubitega, je spet čas solz. In zadoščenja. Kljub vsemu. Dolgo je trajalo, izusti na pogrebu za hudojamske mrtve sedemdeset let po tistem, ko jih je ideološka vojna po vojni na silo prekinila. Življenje gre naprej, je pribelžil, ko je poleti pokopal brata. To jesen spet sestavlja svoje življenje. In se ne da. Gre naprej. Človek. Gospod. Tisti, ki ve. Ne odnehajte, hrabri tiste, ki zdaj nadaljujejo izkopavanje. Njemu so po prvem hudojamskem dejanju službo vzeli. Nihče ne sme ostati v jami, v rudniku, opominja. Predvideva, da bo na tri četrt še neodkopani jašek pri Laškem grozil z vodo pa da se bo, bolj dol, kot bodo šli, prikazalo več in več mrtvecev.

Leta 2008 so šli prvič v rov, Barbarin rov, ki je bil do leta 1942 delujoči rudnik. Avgusta 2008 odprejo prvo pregrado, zagledajo prvi zlobni jašek. "Prvi stik z jamo je moj," v svojem Zasavju pripoveduje, ko je spomladi 2009 obelodanjeno, da je Huda Jama prebita. Besede lijejo iz njega. In solze. Besede in solze, solze in besede. "Naredil sem načrt prebitja pregrad in ga izpeljal. Šest, sedem ljudi je delalo z menoj. Nacionalno Balkan. Slovenec, Hrvat, Srb, Bošnjak, Albanec." Nekdo je vedel za te votline, govori nad karto jame, pripeljali so ljudi, opravili, potem pa



postavili serijo pregrad in na koncu vse zasuli. Begunec, ker se je očitno poskušal rešiti, in Upornik, to ime je dal prvima mrtvima, ki ju je zagledal. "Veš, da boš nekaj zagledal, ampak takšna strahota! Zakaj?" Resnica in človečnost, to je njegova misija. Edina misija.

Še mladoleten je prišel v Slovenijo. Mlad fant s trebuhom za kruhom. Rudariti. Ker Slovenci niso hoteli. Po sanjskem otroštvu ob Drini, tam, kjer sonce najlepše sije. Slovenija je bila sen, obljubljen dežel. In šestnajst let pozneje ga je izbrisala. O čem govorimo? O lesu ali o ljudeh, je vrel iz njega na hudojamskem začetku. Na koncu smo le ljudje. A zelo malo jih ima hrabrost, je slutil od začetka. "Danes je vse strankarski boj. Bojim se, da bo tudi zdaj šlo vse v pozabo. Zločini in ves naš trud. Premalo je hrabrih, da bi dali vedeti,



da je enkrat treba povedati resnico. Ljudi se je vendar ubijalo iz zlobe!" Nihče ni nihče.

Ko je strašna resnica bolj in bolj lezla na dan, so mu v imenu države prepovedali odkopavati. Kakor da so ga takrat vsi zapustili, izdali. To mu ne gre iz glave. Strlo ga je takrat. Natančno tega se je od starta najbolj bal. Pet let od odprtja Hude jame mu Borut Pahor podeli medaljo za častno dejanje. Žrtve pa tudi takrat še nimajo pravice do groba. Ta teden je predsednik republike stal na čelu sprevoda, ki je na Dobravi pokopal prvih osemsto. Prvo dejanje pietete. En dolg države, in predsednikov, manj. Imajo grob naposled, imen še zmeraj ne. Tisto malo, kolikor je bilo pravosodje aktivno, je ugasnilo skupaj s prekinitvijo izkopavanja pod Pahorjevo vlado v začetku tega desetletja. Kolikor so odločilni sploh

hoteli priti do rezultata. Kaznovanja. Na tisoče mrtvih v hudih jamah v Sloveniji pokopališču, obsojen nihče. Naj bo 27. oktober, dan cerkvenega pogreba, dan žalovanja, so bili pozivi zdaj. Brez odziva. Naj bo obletnica prvega pristopa v hudojamske rove državni praznik, se je terjalo že 2009. Ni.

Mehmedalija Alić, pofilmani Rudar režiserke Hanne A. W. Slak, je Slovencem razložil in dokazal, da je genocid genocid. Da je zločin zločin. Da nihče ni večni. Da nihče ni nihče. Grob je pravica. Rojevamo se, ne da bi kaj prinesli s seboj. Odhajamo, ne da bi kaj odnesli. Vmes, vmes pa ... lahko smo ljudje. Tega nas uči Mehmedalija Alić. Ker je naredil to, kar je naredil, ker je tukaj, z nami vsemi, živimi in mrtvimi, smo vsi mi človeški. Kljub vsemu.